

Politik Doğruculuk

Political Correctness

DOI: 10.5281/zenodo.7512989

Merve ÖZDEMİR¹

Politik doğruculuk, farklı dili, dini, kültürü, ırkı, cinsiyeti, kimlikleri incitmemek ve ötekileştirmemek için dilin özenle kullanılması gerektiğine işaret eden bir kavramdır (Gürler, 2020, s. 142). Tarihsel olarak incelendiğinde politik doğruculuğun 1930 yılında Amerikan Komünist Partisi tüzüğünde yer aldığı görülmektedir. “Bir durum karşısında ABD Komünist Partisi üyelerinin alması gereken doğru pozisyon” olarak tanımlanan kavram, Amerika’da 1960’lı yıllarda solcular arasında popüler hale gelmiştir. 1970’li yıllara gelindiğinde ise kavramın, azınlıklar, kadınlar ve homoseksüellerin haklarının genişletilmesi için sosyal adalet savunucuları tarafından kullanıldığı görülmektedir (Zeytinoğlu, 2019).

Siyasal olarak tüm vatandaşların eşit sayılması gerektiği fikrinin evrensel olarak kabul edilmesiyle beraber tüm yurttaşların eşit haklara sahip olması gerektiğine dair söylemler de giderek artmıştır. Bu anlamda 1990’lı yıllardan itibaren Amerika’daki üniversitelerde çokkültürlülüğün artması ve kimlik siyaseti kavramının ön plana çıkmasıyla birlikte, bazı öğrenci grupları tarafından da politik doğruculuk kavramı savunulmaya başlanmıştır (Fuente, 2019, s. 1).

Politik doğruculukla ilişkili olan çokkültürlülük, küreselleşmenin dünya geneline yayılmasıyla beraber sosyal, politik ve ekonomik alanda büyük bir değişim yaratmış, uluslararası göç hareketleriyle kimlik kavramının ön plana çıkmasını beraberinde getirmiştir. Uluslararası göç hareketleri sonucunda artan dil, din, ırk ve kültür farklılıklarının üstesinden gelebilme (Yanık, 2012) durumu ise birçok ülkenin önem verdiği bir konu haline gelmiştir. Bu anlamda çokkültürlülük yaklaşımı, azınlıkların değerlerini aşağı ve sapkın, çoğunluk değerlerini ise normal ve nötr (Fuente, 2019, s. 1) olmakla eleştirerek politik doğruculuğu desteklemektedir.

Politik doğruculuk kavramının yoğun olarak hissedildiği alanlardan birisi de medyadır. Medya ile yakından ilişkili olan politik doğruculuk kavramı bugün ABD medyasında en çok kullanılan terimlerden biridir (Losey ve Kurthen, 1995, s. 3). Kavramın büyük ölçüde dil ve söylemle ilişkili olması konunun iletişimsel açıdan da değerlendirilmesini gerekli kılar. Simi’ye (2022) göre insan hayatında büyük bir alan kaplayan medya, düşünce ve fikirlerin davranışa dönüşmesinde önemli bir role sahiptir.

Amerika, Kanada, Avustralya ve İngiltere’de medyayı doğru okuyabilmek için birtakım ilkeler belirlenmiştir. Buna göre (Dijk, 2016, s. 29):

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Yozgat Bozok Üniversitesi, İletişim Fakültesi, marv-ozdemir@hotmail.com, ORCID: 0000-0001-9169-3807.

- Medya mesajları özenle seçilmiş, düzenlenmiş ve kurgusallaştırılmış yapılardır. Her ne kadar gerçek gibi görünse de yansıtılan dünya gerçeği değil, gerçeğin medya tarafından yansıtılmış halini göstermektedir.
- Medyanın bize dünyayı sunuş biçimiyle medya tüketicilerinin dünyayı algılayışı arasında sıkı bir ilişki vardır.
- Medya mesajları içerisinde değer ve ideoloji taşır.
- Medya mesajları ekonomik, sosyal, siyasal, tarihsel ve estetik bağlamlar içerisinde üretilir.
- Medya mesajları insanların sosyal gerçekliğini kavramalarını sağlar.

Politik doğruculuk, hem geleneksel medya hem de yeni medyayla iç içe geçmiş bir durumdadır. 1980'lerin sonunda anti politik doğruculuk konusu patlak verdiğinde geleneksel medya şirketleri nispeten istikrarlı ve kârlı bir konumdaydı. Fakat bugün bilgi ve iletişim teknolojilerinde yaşanan gelişmeler, günlük iletişim akışının özellikle sosyal medyadan yoğun olarak akmasına imkân tanımaktadır. Bu sayede isimsiz sosyal medya hesaplarıyla, diğer insanları kolaylıkla tehdit ve taciz eden bir kitle oluşmuştur (Aly ve Simpson, 2019, s. 5).

Gündelik hayatın en önemli iletişim kanallarından biri olan sosyal medya, hoşgörüsüzlüğün hem sunucusu hem de üreticisi konumundadır. Sosyal medya günlük hayatta birbiriyle hiçbir şey paylaşmamış ve karşılaşmaları dahi mümkün olmayan insanları ortak bir olay, haber, fotoğraf veya bunlarla ilgili yorumlar etrafında bir araya getirmektedir. Yaratılan bu karşılaşmalar hoşgörüsüz, saldırgan ve alaycı bir kültürü ortaya çıkarırken sosyal medyayı kültürel bir çatışma alanına dönüştürmektedir. Bu mücadele alanı ise çarpıtılmış bir politik doğruculuktan beslenmektedir (Şıvgın, 2019, s. 368).

Politik olarak doğru konuşmanın ve doğru olanı aktarmanın en iyi yolu medyadır. Politik doğruculuğun medyada hakkıyla gerçekleşmediği fikri Marcuse'un hoşgörü analizinde yer almaktadır. Buna göre modern demokrasiler her ne kadar refah bir ortam sağlasa da baskıcı karakterinden henüz vazgeçebilmiş değildir. Bir filozof ve psikoterapist olan R. Laing ise politik doğruculuk ve çokkültürlülük modelinin, modern demokrasilerin baskıcı karakterinin gündeme alınmamasını sağladığını belirtir (Lichev ve Hristoskova, 2017, s.5).

Politik doğruculuk kavramı aynı zamanda ahlaki bir baskıcılığa yol açmaktadır. “Ortak terbiye” ölçütlerini belirleyen herhangi bir toplumsal töz olmadığında sadece insanların birbirlerinin alanına girmesini engellemek için oluşturulan her türlü yasal ve ahlaki kurallar patlamaya hazır bir hale gelmektedir. Ortak bir adet yoksa ve söz konusu olan şey sadece öznelerin birbirini taciz etmesi ise tacizin ne olduğuna kim karar verecektir? (Zizek, 2011, s. 65-66).

Sonuç olarak, politik doğruculuk ayrımcılığa uğrayan insanları gücendirebilecek, marjinalleştirebilecek veya dışlayabilecek dil, ifade veya eylemlerden kaçınmayı tanımlamak için kullanılan bir terimdir (The Orbital, 2022). Politik doğruculuk kavramı gündelik hayatın birçok noktasında belirleyici bir alan olarak durmaktadır. Kavramın dilsel bir üretim süreci gerektirmesi, konunun medyadan bağımsız olmadığını göstermekte, düşünce ve davranışların şekillendirilmesinde önemli bir rol oynadığına da işaret etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Politik Doğruculuk, Çokkültürlülük, Medya, Sosyal Medya.

Kaynakça

Aly, W., & Simpson, M. (2019). Political correctness gone viral. C. Fox, & J. Saunders içinde, *Media Ethics, Free Speech, and the Requirements of Democracy*. Routledge.

Dijk, T. A. (2016). Metin nedir? Y. G. İnceoğlu, & N. A. Çomak içinde, *Metin Çözümlemeleri* (s. 19-79). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Fuente, O. P. (2019). On political correctness. *Social Sciences*, 1-9.

Gürler, G. (2020). Ofansif mizah, toplumsal eşitsizlikler ve politik doğruculuk: Stand-Up komedileri üzerine eleştirel bir analiz. *İlef Dergisi*, 137-166.

Lichev, V., & Hristoskova, M. (2017). Political correctness—between fiction and social reality. *Philosophies*, 1-11.

Losey, K. M., & Kurthen, H. (1995). The rhetoric of "political correctness" in the U.S. media. *Amerikastudien/American Studies*.

Simi, T. T. (2022, Ocak 19). Political correctness in media: Necessary or not? *Financial Express*: <https://thefinancialexpress.com.bd/others/political-correctness-in-media-necessary-or-not-1642591613> adresinden alındı

Şıvgın, Z. M. (2019). Sosyal medyada ideolojik bir mücadele aracı olarak politik doğruculuk. *Moment Dergi*, 354-381.

The, O. (2022, Mayıs 14). Has political correctness gone too far? *The Orbital*: <https://theorbital.co.uk/has-political-correctness-gone-too-far/> adresinden alındı

Yanık, C. (2012). Dünyadaki çokkültürlülük tartışmaları bağlamında Türkiye'de çokkültürlülük eleştirel bir bakış. Doktora Tezi. Bursa: Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Zeytinoğlu, H. C. (2019, Mayıs 4). Başlangıç noktası. *Politik Doğruculuk Üzerine Bir Tartışma*: <https://baslangicnoktasi.org/politik-dogruculuk-uzerine-bir-tartisma2/> adresinden alındı

Zizek, S. (2011). *Ahir zamanlarda yaşarken*. İstanbul: Metis Yayınları.